

Rapport fra
Learning to change our world – international consultation on
Education for Sustainable
Development,
4-7 May 2004, Göteborg, Sweden
v. Lars Myrthu-Nielsen (Øko-net) – maj 2004

Baggrund for mødet

Under sin tale ved Verdenstopmødet for Bæredygtig Udvikling 2002 i Johannesburg, sagde Sveriges statsminister Göran Persson, at der var et behov for et internationalt samarbejde omkring, hvordan uddannelsessystemerne kan forandres. Han ville blandt andet gerne se flere lærere diskutere miljøeffekterne af vores livsstil. Med formålet at fremme en international diskussion indbød statsministeren i Johannesburg til et internationalt møde om uddannelse for bæredygtig udvikling.

Mødet blev holdt som en optakt til FN's tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, der vil strække sig over perioden 2005-2014.

Mødet i Göteborg

350 forskere, lærere, embedsmænd og NGO'ere fra mere end 70 lande og fem kontinenter deltog i konferencen. Mødet var arrangeret af Undervisningsministeriet i Sverige v. Carl Lindberg, Göteborg University, Chalmers University of Technology og Universeum (et oplevelsescenter à la Regnskoven i Randers).

Under mødet var der flere keynote speakers, og bl.a. blev mødet åbnet af den svenske statsminister samt den svenske bistandsminister (Carin Jämtin), miljøminister (Lena Sommestad) og undervisningsminister (Thomas Östros) og en videotale fra Kofi Annan om ESD.

Disse indlæg og taler var dog kun en lille del af konferencen, som primært var et arbejds- og netværksmøde. Deltagerne skulle deltage aktivt, og alle var delt op i mindre grupper, der over tre dage arbejdede hårdt på at komme ind i begrebet Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.

Arbejdet forgik under formen: **Reflect – Rethink – Reform**

Til processen havde man hyret to proces-hovedansvarlige (meget friske og ungdommelige – Ola og Pernille), der kom fra en svensk NGO (DemokratiAkademin – www.ordfront.se). Hver gruppe havde desuden på forhånd fået udnævnt en processtyrer, hjælpere og rapportører.

Første dag havde overskriften Reflect. Anden dag Rethink og tredje dag Reform. Der blev arbejdet hårdt i grupperne og produceret meget. Andendagen (Rethink) startede med forskellige ekskursioner til vidt forskellige relaterede besøgsmaal i Göteborg-området.

Det var en positiv oplevelse at indgå i arbejdet, som ikke var tidspresset som ofte i denne form for processer, selvom tiden blev brugt fuldt ud. Reform-processen var dog

lige ved at gå i vasken for de to processtyrere, der havde valgt at bruge Open Space modellen til den sidste dag. Her havde de dog forregnet sig tidsmæssigt, og antallet af indlæg til nye grupper var mere end 50.

Alt i alt var det et omfattende program, der dog, via gruppearbejdet og diverse aften-receptioner og middage fra arrangørerne, gjorde, at man fik mødt mange af de andre deltagere i aktiv dialog.

Selve resultatet fra arbejdsgrupperne vil senere blive samlet på hjemmesiden for konferencen, hvor man også kan finde alle keynote talerne fra konferencen under punktet 'Dokumentation', hvor der er også en fotodokumentation samt fire tv-webcastings fra University-TV i Chalmers, Göteborg.

Se mere på:
www.learning2004.se

Resultatet af konferencen

Mødet var på mange måder en manifestation af Sveriges rolle omkring ESD-spørgsmålet. Her har Sverige, i hver fald i vores del af verden, taget førertrøjen på omkring ESD-spørgsmålet.

Et af resultaterne fra mødet er, at der nu er etableret en international netværksproces. En proces der om nogle år vil blive fulgt op af et nyt møde, som Sverige allerede har tilbudt at afholde igen i Göteborg-området.

Den danske delegation

Fra Danmark var der otte repræsentanter på konferencen:

Gunvor Barnholt fra Undervisningsministeriet.

Klaus Bruun fra Zahles Seminarium

Bjarne Bruun Jensen fra Danmarks Pædagogiske Universitet

Jeppe Læssøe fra Danmarks Pædagogiske Universitet

Lars Myrthu-Nielsen fra 92-gruppen/Øko-net

Torbjørn Ydegaard fra CVU Sønderjylland

Birthe Zimmermann, gymnasielærer fra Sønderborg og UNESCO's Baltic Sea Project.

Under 92-gruppens møde med Ulla Tørnæs d. 11. marts 2004 havde vi fået oplyst, at departementschef Henrik Nepper-Christensen ville deltage i konferencen. Men Gunvor Barnholt kunne oplyse om, at det var blevet aflyst kort forinden, pga. finanslovsforhandlinger. Måske kunne det også have haft indflydelse at der ved gennemgang af deltagerlisten, ikke var mange andre undervisningsministerier repræsenteret så højt oppe (på nær Sverige selv).

Under den afsluttende middag på Universeum drøftede jeg med Gunvor Barnholt mulighederne for FN-tiåret i Danmark. Hun meldte ud, at der ikke ville være de store økonomiske midler.

Vi drøftede dog muligheden for at afholde en dansk konference / et netværksmøde i det første halvår af tiåret. Hvilket hun var positiv overfor. Vi aftalte at holde kontakt.

Som sådan var der ikke noget samarbejde i den danske delegation, der først blev bekendt med alle repræsentanter på selve mødet. Der var ikke udsendt deltagerliste på forhånd.

Opfølgning i Danmark omkring Uddannelse for Bæredygtig Udvikling

Det er min vurdering, at der er brug for et bredere og mere formaliseret samarbejde omkring ESD i Danmark. Et sådant samarbejde bør række ud over det nedsatte ESD-udvalg i 92-gruppen, der dog er et godt udgangspunkt for at etablere et bredere samarbejde.

Der bør arbejdes på at få Undervisningsministeriet aktivt på banen – evt. gennem afholdelse af en konference i første halvår af tiåret.

I 92-gruppens kommende arbejde med ESD-tiåret vil Göteborg-netværket kunne indgå som en indgang til det internationale ESD-arbejde. En nærmere kontakt/samarbejde med Sverige bør overvejes i ESD-udvalget i 92-gruppen. Måske ville en sådan kontakt kunne bruges som 'løftestang' i forhold til det danske undervisningsministerium.

Det kan blive svært at få debatten om ESD bredt ud på de danske uddannelsesinstitutioner, hvis der ikke fra ministeriel side afsættes midler til dette. Men indtil da må vi forsøge at etablere netværk og oplysning omkring ESD i Danmark.

I den sammenhæng har vi i Øko-net netop relanceret portalen om Bæredygtig Udvikling (www.bu.dk) og har her med udgangspunkt i UNESCOs oplæg til ESD, under punktet 'Uddannelse' beskrevet, hvad uddannelse for bæredygtig udvikling er:

Læs selv fra **www.bu.dk** under 'Uddannelse':

- **Hvad er uddannelse for Bæredygtig Udvikling?**

UNESCO har af verdenssamfundet i forbindelse med Rio topmødet i 1992 og senere ved Johannesburg-topmødet i 2002 fået til opgave at udvikle et koncept omkring Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.

UNESCO begrundet behovet for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling med:

Verdenssamfundet konfronteres i dag med en række sociale og økologiske problemer. Disse problemer blev i høj grad skabt ved, at samfundene blev bygget uden hensyntagen til miljømæssig levedygtighed. Problemerne udgør et afgørende ultimatum for menneskeheden: At lære hvordan vi udvikler samfundet samtidig med,

at miljøet opretholdes. Dette har vi mulighed for at lære gennem Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er at skabe en bæredygtig udvikling for fremtiden. Uddannelse for Bæredygtig Udvikling består i at udvikle hos de enkelte mennesker og i samfundet de færdigheder, perspektiver, kundskaber og værdier, der er nødvendige for at leve og arbejde på en bæredygtig måde.

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling bliver dermed en vision for en uddannelsesform, der forsøger at skabe balance mellem vores behov for menneskelig og økonomisk trivsel og vores kulturelle traditioner og respekten for jordens naturressourcer.

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling bliver dermed et af de vigtigste redskaber til at realisere bæredygtig udvikling.

For at opnå en bæredygtig udvikling kræves der:

Erkendelse af udfordringen
Kollektiv ansvarlighed og konstruktivt fællesskab
Handling med beslutsomhed
Den menneskelige værdigheds udelelighed

Uddannelse er det, der kan gøre disse noget abstrakte forhold til noget konkret, idet uddannelse udvikler færdigheder for at:

Lære at vide
Lære at leve sammen
Lære at gøre
Lære at være

Dermed bliver uddannelse hoveddrivkraften i transformationen hen imod bæredygtig udvikling, ved at forøge menneskers evne til at omforme deres visioner for samfundet til realiteter.

Det internationale samfund har senest ved Johannesburg-topmødet i 2002 vist, at det har den overbevisning, at vi har behov for at fremme – gennem uddannelse – de værdier, adfærd og livsstile, der kræves for en bæredygtig fremtid.

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling har udviklet sig til at blive set som en læringsproces om, hvordan man skaber beslutninger, der inddrager det langsigtede fremtidsperspektiv indenfor økonomi, økologi og lighed for alle samfund. Skabelsen af evnen for en sådan fremtidsorienteret tænkning er uddannelsens hovedopgave.

Uddannelse bliver på den måde en ny vision om uddannelse. En vision der sætter mennesker i alle aldre bedre i stand til at forstå, den verden de lever i, til bedre at gøre noget ved den kompleksitet af problemer, som fattigdom, ødselt forbrug, miljøforringelser, befolkningsvækst, sundhed, konflikter og menneskerettighedskrænkelser, som truer vores fremtid.

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling vil foregå indenfor fire hovedområder:

Sikring og forbedring af grundlæggende uddannelse: Adgang til grundlæggende uddannelse er stadig et problem for mange – specielt piger og voksne analfabeter. Derfor vil bæredygtig uddannelse forudsætte at grundlæggende uddannelse sikres for alle. Imidlertid vil en simpel udvidelse af sproglige og regnemæssige færdigheder som de undervises, for nuværende, ikke i væsentlig grad fremme bæredygtig udvikling. I stedet må grundlæggende undervisning fokusere på at udvikle de kundskaber, færdigheder, værdier og perspektiver på en sådan måde, at de fremmer bæredygtige livsformer.

Nyorientering af uddannelsesprogrammer: Nytænke og revidere uddannelse fra børnehaven til universitet, så de inkluderer en klar fokus på udvikling af de kundskaber, færdigheder, perspektiver og værdier, der relaterer til bæredygtighed. Dette forudsætter, at eksisterende undervisningsplaners formål og indhold revideres, så de kan udvikle transdisciplinær-forståelse af social, økonomisk og miljømæssig bæredygtighed.

Almen forståelse: Fremskridt mod bæredygtighed forudsætter at den voksende globale bevidsthed omkring sociale, økonomiske og miljømæssige spørgsmål forvandles til en forståelse af de grundlæggende årsager og at lokale, nationale og globale visioner om, hvad det indebærer at leve og arbejde bæredygtigt udvikles. Dette kræver bred uddannelse i hele samfundet og ansvarlige medier.

Erhvervsuddannelse: Alle sektorer i arbejdsstyrken kan bidrage til bæredygtig udvikling. Det er derfor vigtigt at al erhvervsuddannelse udformes, så de kan udvikle den viden og de færdigheder, der er nødvendige for at kunne tage beslutninger og udføre sit arbejde på en måde, der fremmer bæredygtigheden.

• Hvordan Uddannelse for Bæredygtig Udvikling?

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er af UNESCO defineret ved at være en tilgang til undervisningen, der er:

Tværfaglig.
Holistisk.
Kritisk.
Aktionorienteret.
Participatorisk.
Livslang læring.

Tværfaglig:

Hvor termen tværfaglig normalt bruges om forbindelser mellem den viden og de modeller for undervisning, der findes indenfor fagene, vil UNESCO bruge tværfaglighed i en udvidet form, hvor de kalder det transfagligt. Transfagligt indbefatter at kunne gå mellem, på tværs og udover de forskellige fagdiscipliner.

UNESCO begrundet behovet for transfaglighed med den voksende forståelse for kompleksiteten og den indbyrdes sammenhænge mellem de problemer, der er knyttet til bæredygtig udvikling. At forholde sig til sådanne komplekse problemstillinger

kræver en transfaglig tilgang, idet kun en sådan tilgang vil kunne give mennesker de nødvendige værktøjer til at imødegå og tilpasse sig til de ændringer, der finder sted rundt omkring dem.

Holistisk:

Uddannelse for bæredygtig udvikling skal have forbindelse til andre uddannelsesprogrammer og indgå i alle fag. På den måde bliver Uddannelse for Bæredygtig Udvikling ikke et nyt uddannelseselement men en proces for at nyorientere uddannelsespolitikker, -programmer og -praksis. En nyorientering, der gør det muligt for uddannelse at udføre sin opgave med at skabe kapacitet hos alle samfundsmedlemmer til at samarbejde for at bygge en bæredygtig fremtid.

En nyorientering af uddannelsen mod bæredygtighed kræver at kunne arbejde på grænsefladen af fagdisciplinerne, ellers vil vi ikke være i stand til at møde den kompleksitet af problemer vi møder i dag. Naturfagene kan give vigtig viden om de økologiske processer, men de kan ikke i sig selv bidrage til de værdier og holdninger, der udgør basis for bæredygtig udvikling. Uddannelse for bæredygtig udvikling må udover naturfagene også inkludere fagområderne indenfor humaniora, det sociale område og politisk økonomi.

Kritisk:

Deltagerne forholder sig kritisk til, hvad der skal anses for at være vigtig og relevant viden. Dette må altid diskuteres, defineres, udvælges og evalueres af deltagerne i læringsfællesskabet i den givne situation.

Aktionorienteret:

Viden er ikke noget der er erfaret for sin egen skyld, men viden er noget som indeholder en kompetence til at kommunikere, agere og influere ens egen og andres livssituation, faktisk hele samfundets udvikling.

Participatorisk:

Individet bliver draget ind i et flersidet indlæringsfællesskab i hvilket kundskaber bliver kommunikeret og udviklet af alle deltagere.

Livslang læring:

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling har til formål at sætte alle, unge som gamle, i stand til tage beslutninger og handle på en måde, så de kan imødegå de problemer, der truer vores fælles fremtid. Dette kræver ud over en meget bred tilgang til undervisning også, at undervisningen fortsætter gennem hele livet. Livslang uddannelse inkluderer voksen- og samfundsundervisning, teknisk og faglig uddannelse, højere uddannelse og uddannelse af undervisere. Alle disse er vitale elementer til opbygning af kapaciteten for en bæredygtig fremtid.